

รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์
Weekly Epidemiological Surveillance Report, Thailand

ปีที่ 48 ฉบับที่ 23 : 16 มิถุนายน 2560

Volume 48 Number 23 : June 16, 2017

สำนักโรคระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข / Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health

ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ ในการควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของชุมชน
ตำบลโคกงาม อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ปี พ.ศ. 2558

(Knowledge attitude and practice (KAP) survey regarding rabies prevention and control programs
in Khok Ngam Sub district, Dansai District, Loei province, 2015)

✉ kanayos@hotmail.com

ศรุต กฤษณะ, ศุภชาติ โอภาสวัชรานนท์, วรพงศ์ สามาลา

บทคัดย่อ

ความเป็นมา: ในปี พ.ศ. 2556-2558 โรคพิษสุนัขบ้ายังคงเป็นปัญหาที่สำคัญของจังหวัดเลย พบโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์อยู่หลายอำเภอ โดยเฉพาะในเขตตำบลโคกงาม อำเภอด่านซ้าย และได้รับคัดเลือกให้เป็นพื้นที่ศึกษานำร่องเพื่อแก้ปัญหาโรคพิษสุนัขบ้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติในการควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของชุมชน

วิธีการศึกษา: ทำการสำรวจชุมชนโดยให้อาสาสมัครสาธารณสุขสัมภาษณ์กลุ่มประชากรในชุมชนตำบลโคกงาม ระหว่างวันที่ 20 มิถุนายน-7 กรกฎาคม 2558

ผลการศึกษา: พบว่า สามารถสอบถามข้อมูลได้จำนวน 392 คน จากกลุ่มประชากร 1,200 คน (ร้อยละ 32.67) ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าในระดับดี ร้อยละ 86.97 แต่ขาดความรู้ความเข้าใจถึงสาเหตุของการเกิดโรค ร้อยละ 30.62 ด้านทัศนคติพบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการไปรักษาพยาบาลหากถูกสุนัขหรือแมวกัดร้อยละ 92.90 และมีการส่งสัตว์ที่สงสัยเป็นโรคพิษสุนัขบ้าไปห้องปฏิบัติการเพื่อตรวจวินิจฉัยยืนยันทุกราย แต่ไม่เห็นด้วยกับการทำลายสัตว์มีเจ้าของที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้าร้อยละ 28.99

ในด้านการปฏิบัติตนนั้นสาเหตุหลักของการที่ไม่นำสุนัขและแมวไปรับวัคซีน คือ จับไม่ได้ โดยเฉพาะในแมวซึ่งคิดเป็นร้อยละ 87.80

สรุปและวิจารณ์ผล: การให้ความรู้เรื่องโรคและกฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่ประชาชนโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนาจะเป็นทิศทางสำคัญในการวางแผนควบคุม ป้องกัน โรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ต่อไป

คำสำคัญ: ความรู้, ทักษะ, การปฏิบัติตน, การควบคุมป้องกัน, โรคพิษสุนัขบ้า

หลักการและเหตุผล

โรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคติดต่อจากสัตว์สู่คนที่อันตราย พบการติดเชื้อในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทุกชนิด และเมื่อแสดงอาการของโรคจะต้องเสียชีวิตทุกราย ก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิต ทรัพย์สิน และเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ⁽¹⁾ สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง โดยในปี พ.ศ. 2536 มีผู้เสียชีวิต 91 คน และลดลงเหลือ 9 คนในปี พ.ศ. 2557 ⁽²⁾ แต่ยังมีรายงานพบโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ทั่วประเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2549-2554

◆ ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ ในการควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของชุมชน ตำบลโคกงาม อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ปี พ.ศ. 2558	353
◆ สรุปการตรวจสอบข่าวการระบาดของโรคในรอบสัปดาห์ที่ 23 ระหว่างวันที่ 4-10 มิถุนายน 2560	359
◆ ข้อมูลรายงานโรคเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์ที่ 23 ระหว่างวันที่ 4-10 มิถุนายน 2560	363

วัตถุประสงค์ในการจัดทำ

รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์

1. เพื่อให้หน่วยงานเจ้าของข้อมูลรายงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา ได้ตรวจสอบและแก้ไขให้ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. เพื่อวิเคราะห์และรายงานสถานการณ์โรคที่เป็นปัจจุบัน ทั้งใน และต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการนำเสนอผลการสอบสวนโรค หรืองานศึกษาวิจัยที่สำคัญและเป็นปัจจุบัน
4. เพื่อเผยแพร่ความรู้ ตลอดจนแนวทางการดำเนินงานทางระบาดวิทยาและสาธารณสุข

คณะที่ปรึกษา

นายแพทย์สุชาติ เจตนเสน นายแพทย์ประยูร ภูนาตล
นายแพทย์ธวัช จายน้อยอิน นายแพทย์ประเสริฐ ทองเจริญ
นายแพทย์คำนวณ อึ้งชูศักดิ์ นายสัตวแพทย์ประวิทย์ ชุมเกษียร
องอาจ เจริญสุข

หัวหน้ากองบรรณาธิการ : แพทย์หญิงพจมาน ศิริอารยาภรณ์

บรรณาธิการประจำฉบับ : บริมาต ตักดีศิริสัมพันธ์

บรรณาธิการวิชาการ : สัตวแพทย์หญิงสาวพักตร์ อ้นจ้อย

กองบรรณาธิการ

บริมาต ตักดีศิริสัมพันธ์ สิริลักษณ์ รังเมืองต์ สุวดี ดิวงษ์

ฝ่ายข้อมูล

สมาน สุขุมภูริจันท์ ศศิรินทร์ มาแฉะเดียน

พัชรี ศรีหมอก สมเจตน์ ตั้งเจริญศิลป์

ฝ่ายจัดส่ง : พิรยา คาลัยพ้อแดง สวัสดิ์ สว่างชม

ฝ่ายศิลป์ : บริมาต ตักดีศิริสัมพันธ์

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ : บริมาต ตักดีศิริสัมพันธ์ พิรยา คาลัยพ้อแดง

ผู้เขียนบทความ

คณายศ กริอุณะ¹, ศุภชาติ โอภาสวัชรานนท์², วรพงศ์ สามาลา¹

¹ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเลย

² ตำนกักกันสัตว์เลย

Authors

Kanayos Gari-unah¹, Supachart Opaswatcharanon²,

Worapong Samala¹

¹Loei Provincial Livestock Office. Mueng, Loei Province,

²Loei Animal Quarantine Station. Wang Saphung, Loei Province, Thailand

ส่งบทความ ชัดคิดเห็น หรือพบความคลาดเคลื่อนของข้อมูล

กรุณาแจ้งมายังกลุ่มเผยแพร่วิชาการ สำนักระบาดวิทยา

E-mail: panda_tid@hotmail.com

จำนวน 1,747 ตัวอย่าง จากตัวอย่างส่งตรวจทั้งหมด 8,899 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 19.63⁽³⁾ ดังนั้นประเทศไทยจัดได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในคน ในปี พ.ศ. 2556 ประเทศไทยได้กำหนดนโยบายการสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า โดยแบ่งระดับความรุนแรงของการเกิดโรคในระดับพื้นที่จากมากไปหาน้อยเป็น 4 ระดับ คือ A B C และเขตปลอดโรคพิษสุนัขบ้า⁽⁴⁾ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์การอนามัยโลก และองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ ซึ่งได้กำหนดให้ทุกประเทศกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปภายในปี พ.ศ. 2563 โดยกรมควบคุมโรค กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย นายกองกิจการบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทยและนายกสนนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย ได้ลงนามบันทึกความร่วมมือการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า⁽⁵⁾

ในปี พ.ศ. 2556-2558 ความรุนแรงของโรคพิษสุนัขบ้าในเขตจังหวัดเลยจัดอยู่ในระดับ B คือ ยังพบโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์อยู่หลายอำเภอ โดยเฉพาะในเขตตำบลโคกงาม อำเภอด่านซ้าย แม้จะไม่มีผู้เสียชีวิตก็ตาม โดยจังหวัดเลยมีนโยบายสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้าภายในปี พ.ศ. 2561 ตามบันทึกข้อตกลงคนไทยเลยมร่วมใจให้ปลอดภัยจากโรคพิษสุนัขบ้า และมีเป้าหมายที่จะให้ตำบลโคกงามเป็นพื้นที่ต้นแบบในการลดระดับความเสี่ยงจาก B ให้เป็น A และพัฒนาให้เป็นเขตปลอดโรคในที่สุด จากข้อมูลการศึกษาโรคพิษสุนัขบ้าในประเทศแทนซาเนีย⁽⁶⁾ พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าเป็นมาตรการสำคัญ โดยจำเป็นต้องใช้ข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการสำรวจความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม จังหวัดเลยยังไม่เคยมีการสำรวจความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้ามาก่อน ดังนั้นคณะทำงานสุขภาพหนึ่งเดียวซึ่งประกอบด้วย สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเลย สำนักงานปศุสัตว์อำเภอด่านซ้าย สำนักงานสาธารณสุขอำเภอด่านซ้าย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโคกงาม และองค์การบริหารส่วนตำบลโคกงาม ได้ทำการสำรวจความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของประชาชน ในตำบลโคกงามเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานจัดทำแนวทางในการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าที่มีประสิทธิภาพต่อไปเพื่อบรรลุการเป็นเขตปลอดโรคพิษสุนัขบ้าของจังหวัดเลยในปี พ.ศ. 2561

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนในการ

ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของประชาชนในเขตตำบลโคกงาม อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

2. เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแนวทางในการควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

วิธีการศึกษา

ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ประชาชนในตำบลโคกงามจำนวนทั้งหมด 1,200 ครัวเรือน

ประชากรตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนทุกครัวเรือนในตำบลโคกงามที่อาศัยในพื้นที่ระหว่างวันที่ 20 มิถุนายน-7 กรกฎาคม 2558 โดยมีเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion criteria) คือ ประชาชนในตำบลโคกงามที่อาศัยในพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 3 ปี และทำการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ในสมาชิกครัวเรือนที่อยู่บ้านขณะที่ผู้ศึกษาไปทำการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามปลายปิดซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์เลี้ยงของผู้ตอบแบบสอบถาม

วิธีดำเนินงาน

จัดอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขจำนวน 14 คน เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นระยะเวลาดำเนินการ 1 วัน จากนั้นให้อาสาสมัครสาธารณสุขที่ผ่านการอบรมลงพื้นที่บ้านของกลุ่มประชากรตัวอย่าง และเก็บ

รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม นำข้อมูลมาบันทึกในโปรแกรม Microsoft® office excel และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล (descriptive statistical analysis) ด้วยโปรแกรม Epi Info นำมาแจกแจงค่าความถี่ และร้อยละ

ผลการศึกษา

จากกลุ่มประชากร 1,200 คน สามารถสอบถามข้อมูลได้จำนวน 392 คน คิดเป็นร้อยละ 32.67 เพศชาย 248 คน เพศหญิง 144 คน คิดเป็นอัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิงเท่ากับ 1.7 ต่อ 1 ระดับการศึกษาแบ่งเป็นประถมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 52.31 รองลงมา คือ ประถมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 24.91 อาชีพส่วนใหญ่ทำไร่ทำสวน คิดเป็นร้อยละ 85.15

ผลการสำรวจความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนในการควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของชุมชนมีรายละเอียดดังนี้

ความรู้ของประชาชน

ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าในระดับดี อยู่ในระดับเฉลี่ยร้อยละ 86.97 โดยส่วนใหญ่ทราบว่าสุนัขที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้าจะมีอาการทั้งแบบดุร้ายและแบบซึมเศร้าตอบถูกร้อยละ 99.46 แต่มีความรู้ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสาเหตุของโรคพิษสุนัขบ้าเกิดจากอากาศเปลี่ยนแปลงจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 30.62 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามการได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในประชากรสุนัข และแมวในหัวข้อความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า ตำบลโคกงาม อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

ข้อ	ความรู้เรื่องการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ	ตอบถูก	ตอบผิด
1.	โรคพิษสุนัขบ้าเกิดจากอากาศเปลี่ยนแปลง ไม่ใช่เชื้อโรค	256 (69.38%)	113 (30.62%)
2.	โรคพิษสุนัขบ้าได้มีหลากหลายชนิด ไม่ใช่เฉพาะสุนัขเท่านั้น เช่น แมว วัว ควาย หมู กระรอก ค้างคาว เป็นต้น	349 (92.68%)	20 (7.32%)
3.	สุนัขที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้าจะมีอาการทั้งแบบดุร้ายและแบบซึมเศร้า	367 (99.46%)	2 (0.54%)
4.	สุนัขที่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้ามาแล้วอย่างน้อย 2 ครั้ง ฉีดเป็นประจำทุกปี ครั้งหลังสุดไม่เกิน 1 ปี แน่ใจได้ว่าไม่เป็นโรคพิษสุนัขบ้าแน่นอน	283 (76.69%)	86 (23.31%)
5.	ผู้ป่วยที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้า เริ่มแรกจะมีไข้ต่ำ ๆ เจ็บคอ เบื่ออาหาร เริ่มคันบริเวณบาดแผล ต่อมาจะกลัวแสง กลัวลม เพื่อเจ็ กลิ้นลำบาก	365 (98.10%)	7 (1.90%)
6.	การป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าที่ดีที่สุด คือ การป้องกันไม่ให้สัตว์เป็นบ้า	329 (89.16%)	40 (10.84%)
7.	ผู้ป่วยที่แสดงอาการของโรคพิษสุนัขบ้าแล้วจะต้องตายทุกราย	278 (75.34%)	91 (24.66%)
8.	รับล้างแผลด้วยสบู่และน้ำสะอาดหลาย ๆ ครั้ง และไปพบแพทย์เพื่อรับการป้องกันรักษาที่ถูกต้อง จะช่วยป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าได้	364 (98.65%)	5 (1.35%)
9.	วัคซีนโรคพิษสุนัขบ้าที่ใช้ฉีดคนในปัจจุบัน สามารถฉีดได้ทั้งในเด็กและสตรีมีครรภ์	321 (86.99%)	48 (13.01%)
10.	เจ้าของสุนัข หากปล่อยสุนัขออกไปทำอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินผู้อื่น มีโทษทั้งทางแพ่งและอาญา	307 (83.20%)	62 (16.80%)

ทัศนคติของประชาชน

ประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนคติเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าในด้านบวก อยู่ในระดับเฉลี่ยร้อยละ 92.90 โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการไปรักษาพยาบาลหากถูกสุนัขหรือแมวกัด และจะส่งสัตว์ที่สงสัยเป็นโรคพิษสุนัขบ้าไปห้องปฏิบัติการเพื่อตรวจวินิจฉัยยืนยันถึงร้อยละ 100 แต่ไม่เห็นด้วยกับการทำลายสัตว์มีเจ้าของที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้าคิดจำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 28.99 ดังตารางที่ 2

การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการเลี้ยงสุนัข

จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 384 คน พบว่า เลี้ยงสุนัขจำนวน 369 คน (ร้อยละ 96.09) ส่วนใหญ่เลี้ยงสุนัข จำนวน 1-3 ตัว จำนวน 333 คน (ร้อยละ 90.24) และจากผู้ที่เลี้ยงสุนัข ทั้งหมดพบว่า นำสุนัขไปรับวัคซีน จำนวน 321 คน (ร้อยละ 86.99) ไม่ นำไปรับวัคซีน จำนวน 48 คน (ร้อยละ 13.01)

ในจำนวน 384 คน พบว่า เลี้ยงแมว จำนวน 79 คน (ร้อยละ 31.35) ส่วนใหญ่เลี้ยงแมว จำนวน 1-3 ตัว อยู่จำนวน 68 คน (ร้อยละ 86.07) ผู้ที่เลี้ยงแมวทั้งหมด พบว่า นำแมวไปรับวัคซีน จำนวน 38 คน (ร้อยละ 48.10) และไม่นำไปรับวัคซีน จำนวน 41 คน (ร้อยละ 51.90)

สาเหตุที่ไม่นำสุนัขไปรับวัคซีนเกิดจากจับไม่ได้ร้อยละ 54.17 และสุนัขอายุน้อยร้อยละ 41.67 ส่วนในแมวสาเหตุหลักที่ไม่ นำไปรับวัคซีนคือจับไม่ได้ร้อยละ 87.80 และสถานที่ที่นำสัตว์ไปรับ วัคซีนจะใช้บริการจากอาสาปศุสัตว์เป็นส่วนใหญ่ทั้งในสุนัขและ แมว ดังตารางที่ 3

ข้อมูลจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโคกงามพบว่า ผู้ที่ถูกสุนัขและแมวกัดในปี พ.ศ. 2558 จำนวน 47 คน และไปรับ บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าครบทุกราย

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของทัศนคติของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามการได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในประชากรสุนัข และ แมว และทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า ตำบลโคกงาม อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

ข้อ	ทัศนคติเรื่องการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ	จำนวน (ร้อยละ)	
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1.	ท่านจะแจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบถ้าสุนัขหรือแมวที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้ากัด หรือพบเห็นสัตว์ดังกล่าว	368 (99.73%)	1 (0.27%)
2.	ท่านจะไปรับการรักษาพยาบาลหากโดนสุนัขหรือแมวกัด	369 (100.00%)	0 (0.00%)
3.	ท่านจะทำลายสัตว์มีเจ้าของที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้า	262 (71.01%)	107 (28.99%)
4.	ท่านจะทำลายสัตว์ไม่มีเจ้าของที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้า	346 (93.77%)	23 (6.23%)
5.	ท่านจะส่งสัตว์ที่สงสัยเป็น โรคพิษสุนัขบ้าไปห้องปฏิบัติการเพื่อตรวจวินิจฉัยยืนยัน	369 (100.00%)	0 (0.00%)

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงสุนัขที่นำสุนัขไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ตำบลโคกงาม อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

รายการ	ผู้เลี้ยงสุนัข		ผู้เลี้ยงแมว	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การนำสัตว์ไปรับวัคซีน				
1. นำไปรับวัคซีน	321	86.99	38	48.10
2. ไม่นำไปรับวัคซีน	48	13.01	41	51.90
สาเหตุที่ไม่นำไปรับวัคซีน				
1. อายุน้อย	20	41.67	4	9.76
2. จับไม่ได้	26	54.17	36	87.80
3. เพิ่งนำเข้ามาเลี้ยง	2	4.16	1	2.44
สถานที่นำสัตว์ไปรับวัคซีน				
1. คลินิกเอกชน	3	0.93	1	2.63
2. หน่วยรณรงค์ฉีดวัคซีน	82	25.55	12	31.58
3. อาสาปศุสัตว์	236	73.52	25	65.79

วิจารณ์และสรุปผล

จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ทั้งหมด 1,200 ชุด มีผู้ให้ข้อมูล 392 คน คิดเป็นร้อยละ 32.67 ซึ่งจัดอยู่ในเกณฑ์ต่ำ อาจเกิดจากระยะเวลาในการเก็บข้อมูลน้อย และอยู่ในช่วงฤดูการทำเกษตรกรรมทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่อยู่บ้านขณะลงพื้นที่เก็บข้อมูล ดังนั้นการจะได้ข้อมูลเพิ่มเติมขึ้นอาจต้องลงพื้นที่ซ้ำหลายรอบ และควรมีการประสานงานกับผู้นำชุมชนเพื่อทำความเข้าใจกับกลุ่มประชากรตัวอย่างก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูล

การศึกษาเรื่องความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนในการควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของชุมชน ทำให้หน่วยงานในพื้นที่ทราบข้อมูลพื้นฐานในการปรับนโยบายควบคุม ป้องกัน โรคพิษสุนัขบ้าให้ดียิ่งขึ้น จากตารางที่ 1 พบประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ขณะเดียวกันพบว่ามีความเข้าใจผิดถึงสาเหตุของโรคพิษสุนัขบ้าว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของอากาศ ไม่ใช่เชื้อโรค ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของกรมควบคุมโรคเรื่องที่ประชาชนถูกสุนัขกัดในฤดูหนาวแล้วไม่ไปฉีดวัคซีนเพราะคิดว่าโรคพิษสุนัขบ้าเกิดเฉพาะในฤดูร้อน และจากสถานการณ์ผู้เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้าในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2548-2556 มีรายงานผู้เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้าทุกฤดูกาล⁽⁷⁾ ดังนั้นจึงควรจัดให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างถูกต้อง พร้อมทั้งเสนอโยบายการรณรงค์ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี

จากตารางที่ 2 ประชาชนในพื้นที่ยังมีคนไม่เห็นด้วยในการทำลายสัตว์ที่สงสัยว่าเป็นโรคพิษสุนัขบ้าทั้งที่มีเจ้าของและไม่มีเจ้าของเป็นจำนวนมาก อาจเนื่องมาจากความเชื่อทางศาสนา ดังนั้นจึงควรขอความร่วมมือจากผู้นำทางศาสนาในแต่ละชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับประชาชน นอกจากนี้การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายในการทำลายสัตว์ที่เป็นโรคได้จริงตามพระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535 มาตรา 14 (2) และมาตรา 15 เป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ดังนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงควรให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ในเรื่องอันตรายและผลกระทบจากการแพร่เชื้อโรคพิษสุนัขบ้า เพื่อเกิดการบังคับใช้กฎหมายได้จริง

จากผลการศึกษาด้านการปฏิบัติพบว่าปัญหาสำคัญของ การที่สุนัขและแมวไม่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้ามาจากสาเหตุหลักคือ จับไม่ได้ (ตารางที่ 3) โดยเฉพาะในแมวที่ไม่ได้รับวัคซีนถึงร้อยละ 51.90 เนื่องจากจับไม่ได้ร้อยละ 87.80 ซึ่งอาจจะเป็นแหล่งแพร่โรคพิษสุนัขบ้าที่สำคัญได้ การแก้ปัญหาอาจทำโดยการควบคุมจำนวนประชากร และแนะนำการเลี้ยงแมวแบบใกล้ชิดเพื่อสร้างความคุ้นเคยเพื่อจะสามารถจับมารับวัคซีนได้

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนของประชาชน ในตำบลโคกงาม ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับดีแต่มีปัญหาความรู้เรื่องสาเหตุของโรคพิษสุนัขบ้า สำหรับทัศนคติส่วนใหญ่จะมีทัศนคติเรื่องการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในด้านบวกโดยเฉพาะในประเด็นที่เมื่อถูกสุนัขหรือแมวกัดจะไปรับการรักษาพยาบาลและจะส่งสัตว์ไปตรวจวินิจฉัยยืนยันทางห้องปฏิบัติการ แต่ไม่เห็นด้วยในการทำลายสัตว์ที่สงสัยว่าเป็นโรคพิษสุนัขบ้า และการปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงสุนัขและแมวพบว่า ยังมีปัญหาในการนำสุนัขและแมวไปรับการฉีดวัคซีน ดังนั้น การให้ความรู้เรื่องโรคและกฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่ประชาชนอย่างถูกต้อง โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนา พร้อมทั้งเสนอโยบายการรณรงค์ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี จะเป็นทิศทางสำคัญในการวางแผนควบคุมป้องกัน โรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอด่านซ้าย ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโคกงาม นายกองคการ บริหารส่วนตำบลโคกงาม ที่ให้ความร่วมมือในการศึกษา ขอขอบคุณ ศูนย์ควบคุมโรคติดต่อไทย-สหรัฐอเมริกา ที่สนับสนุนงบประมาณ ดำเนินงานในครั้งนี้ ขอคุณ ดร.สพ.ญ.เสาวพัทธ์ อึ้งอ้อย และคุณ พรรณราย สมิตสุวรรณ จากสำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค ที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

1. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. โรคพิษสุนัขบ้า (ออนไลน์). 2558 [เข้าถึงวันที่ 31 ม.ค. 2559]. เข้าถึงได้จาก <http://www.ku.ac.th/e-magazine/april48/known/rabies.html>
2. สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. รายงานโรคในระบบเฝ้าระวัง 506 [ออนไลน์]. 2558 [เข้าถึงวันที่ 31 ม.ค. 2559]. เข้าถึงได้จาก http://www.boe.moph.go.th/boedb/surdata/506wk/y58/d42_3158.pdf
3. วีรพงศ์ ยินยงโอฬาร. ระบาดวิทยาโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2549-2554 [ออนไลน์]. 2555 [เข้าถึงวันที่ 31 ม.ค. 2559]. เข้าถึงได้จาก http://dcontrol.dld.go.th/old/images/stories/document/rebies_epidemic2549-2554.pdf
4. กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือปฏิบัติการสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิค แอนด์ดีไซน์; 2556.

5. สำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดจันทบุรี. โครงการรณรงค์ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ปี พ.ศ. 2556-2558 [ออนไลน์]. 2556 [เข้าถึงวันที่ 31 ม.ค. 2559]. เข้าถึงได้จาก pvlo-ctr.dld.go.th/th/images/stories/Download/Rabies/RB13.doc
6. Sambo M, Lembo T, Cleaveland S, Ferguson HM, Sikana L, Simon C, et al. Knowledge, Attitudes and Practices (KAP) about Rabies Prevention and Control: A Community Survey in Tanzania. 2014 Dec 4 [cited 2016 Jan 31]. PLoS Negl Trop Dis. 2014 Dec; 8(12): e3310.
7. สำนักโรคระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค. สรุปรายงานการเฝ้าระวังโรค ปี พ.ศ. 2548-2556. โรคพิษสุนัขบ้า. [เข้าถึงวันที่ 31 ม.ค. 2559]. เข้าถึงได้จาก <http://203.157.15.110/boeeng/annual.php>

แนะนำการอ้างอิงสำหรับบทความนี้

คณายศ กริอุณะ, ศุภชาติ โอภาสวัชรานนท์, วรพงศ์ สามาลา. ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนในการควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของชุมชน ตำบลโคกงาม อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ปี พ.ศ. 2558. รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์ 2560; 48: 353-8.

Suggested Citation for this Article

Gari-unah K, Opaswatcharanon S, Samala W. Knowledge attitude and practice (KAP) survey regarding rabies prevention and control programs in Khok Ngam Sub district, Dansai District, Loei province, Thailand, 2015. Weekly Epidemiological Surveillance Report 2017; 48: 353-8.

Knowledge attitude and practice (KAP) survey regarding rabies prevention and control programs in Khok Ngam Sub district, Dansai District, Loei province, Thailand, 2015

Authors: Kanayos Gari-unah¹, Supachart Opaswatcharanon², Worapong Samala¹

¹ Loei Provincial Livestock Office. Mueng, Loei Province, Thailand

² Loei Animal Quarantine Station. Wang Saphung, Loei Province, Thailand

Abstract

Background: Rabies was still being a major public health problem in Loei province, especially in Khok Ngam Sub district, Dansai District regarding to occurrence of rabid animals in the area, during a period of 2013 to 2015. Communities of Khok Ngam Sub district was selected as a pilot study to develop a model of rabies free area in the future.

Methods: Knowledge attitude and practice (KAP) survey was conducted to describe characteristics of communities in an issue of rabies. Health volunteers interviewed household members in the community of Khok Ngam Sub district by using a structured questionnaire between June 20 and July 7, 2015.

Results: From a target population of 1,200 household members, 392 members participated into the study (32.67%). Most of respondents (86.97%) had knowledge about rabies in good level, but they had a lack of comprehensive knowledge about causative rabies (30.62%). Approximate 93% respondents agreed to receive post exposure prophylaxis if bitten by animals, and they agreed to send samples of suspected animals for testing rabies at laboratory (100%). However, 107 respondents or 28.99% did not agree to destroy animal if the animal was suspected to rabies. In a part of practice, a major problem of not bring their own animals to get rabies vaccination was hard to catch, especially in cats showed a high level of this difficulty (87.80%).

Conclusions and discussions: Thus, giving education about knowledge of rabies and building of understanding the laws and enforcement by asking cooperation from leaderships and religious leaderships in the communities could be key factors how to reach the successful program of rabies prevention and control in the areas.

Keywords: knowledge, attitude, practice, rabies prevention and control